

УДК 005:658.7

*Шевчун М.Б.,
здобувач, асистент кафедри менеджменту,
Київський національний торговельно-економічний університет*

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ЛОГІСТИЧНИМИ ПРОЦЕСАМИ НА ТОРГОВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Постановка проблеми. Роль логістики зростає з кожним роком під впливом глобальних тенденцій, таких як постійне зростання споживчого попиту, що призводить до збільшення асортименту продукції та ускладнення логістичної інфраструктури. У теперішній час дуже стрімко почали розвиватись торговельні підприємства, які успішно керують логістичними процесами, завдяки чому займають вигідні ринкові позиції порівняно з великими та міжнародними компаніями, оскільки здатні задовольнити попит споживачів, завдячуючи правильно налаштованому логістичному процесу. Для ефективної діяльності торговельного підприємства все ширше використовуються логістичні стратегії, що відображають нові підходи в управлінні, в моделюванні логістичних процесів.

Організація логістичного управління на торговельному підприємстві повинна починатись з розробки відповідної стратегії, а саме визначення місця логістичної стратегії в загальній стратегії управління підприємством торгівлі. Менеджер повинен розробляти систему логістичного управління, ґрунтуючись на вже існуючих процедурах ухвалення рішень, оскільки логістика торговельного підприємства представляє собою організований процес управління матеріальними, інформаційними та супутними потоками від постачальника (через розподільну систему компанії – склади і транспорт) до продажу та доставки покупцю (споживачу). Це вимагає глибокого теоретичного узагальнення особливостей логістичної діяльності торговельних підприємств та створення відповідного інструментарію дослідження і вирішення проблем практичної організації логістичних процесів та управління ними з урахуванням специфіки підприємств оптової і роздрібної торгівлі товарами споживчого призначення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблему управління логістичними процесами розглядали в різні періоди вітчизняні та зарубіжні вчені. Серед іноземних авторів, які досліджували концепції управління логістичними процесами, можна виділити наступних: Т. Алесінская, Ч. Скворонек, Я. Вітковскі, М. Чешельські, Е. Голембська, Дж. Койль, Х.-К. Поль. Українські автори переважно приділяють увагу логістичним процесам лише промислових підприємств, зокрема, це публікації Є. Крикавського, Р. Ларіної, О. Тридіда; проблемі логістичного управління торговельними підприємствами присвячені наукові дослідження Л. В. Фролової [1, с. 128]. В наукових працях вітчизняні дослідники розглянули формування логістичних процесів, загальні аспекти управління логістичними процесами, в той час як зарубіжні автори приділяють більше уваги формуванню та оптимізації систем управління процесами загалом. Однак, питання специфіки управління логістичними процесами на торговельних підприємствах потребує більш детального аналізу дослідження. Також залишаються нерозкритими особливості управління якістю логістики на вітчизняних торговельних підприємствах, проблеми моделювання, розробки, ухвалення та реалізації управлінських рішень щодо забезпечення якості логістичних процесів торговельних підприємств, формування організаційно-економічного механізму логістичних процесів на торговельних підприємствах України, обґрунтування критеріїв оцінки ефективності управління логістичними процесами та розроблення інформаційної моделі їх забезпечення.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження особливостей управління логістичними процесами задля підвищення конкурентоспроможності торговельних підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вважається, що логістика забезпечує як технічну, технологічну, економічну та методологічну інтеграцію окремих ланок логістичного ланцюга в єдину систему, так і ефективне управління наскрізними матеріальними потоками, а також раціоналізацію господарської діяльності через їх оптимізацію [2, с. 118]. А. Кальченко вважає що логістика збалансовує процес переміщення матеріальних та інформаційних потоків в просторі і в часі від їх первинного джерела до кінцевого споживача [3, с. 89]. Тобто логістика сприяє ефективному управлінню матеріальними і пов'язаними з ними інформаційними і фінансовими потоками з оптимальними витратами всіх ресурсів для повного задоволення вимог споживачів. Для цього вона повинна охоплювати і гармонійно об'єднувати в єдиний процес такі різноманітні види діяльності, як виробництво, інформаційний обмін, транспортування, управління закупівлями і запасами, складування, вантажопереробку, упаковку та інші.

Отримання товарів і послуг пов'язане з величезними матеріальними витратами. Так, в промисловості вони в середньому становлять до 50% всіх витрат, а в деяких галузях питома вага

матеріальних витрат збільшується до 80-90%. Витрати, пов'язані зі зберіганням сировини, матеріалів, напівфабрикатів, готової продукції на складах, складають в середньому 10-15% для країн Західної Європи і 20-28% для вітчизняних держав. Наприклад, в Україні, згідно з результатами розрахунку фахівців, в більшості галузей економіки питомі витрати на виробництво продуктів і послуг вищі, ніж в Японії в 2,8 рази, ніж в США – в 2,7 і чим в Німеччині – в 2,3 рази. Однією з основних причин такого перевищення є ігнорування принципів логістики [4].

Операції з переміщення товарів у рамках світового ринку є більш дорогими і складними, ніж на національних ринках. Витрати на світових ринках становлять 25-35% від вартості продажів експортно-імпорتنної продукції, в порівнянні з 8-10% від вартості товарів, призначених для споживання на внутрішньому ринку. Поліпшення взаємодії з постачальниками може мінімізувати вартість товарно-матеріальних запасів, а краща координація специфікацій звести до мінімуму потребу подальшої доробки продукції постачальника, більш висока координація в ціноутворенні може зробити компанію та її постачальників більш конкурентоспроможними і рентабельними. Економія може бути досягнута на іншому кінці логістичного ланцюга – в процесі розповсюдження. Відмінності в ефективності поширення можуть вплинути на загальну цінову перевагу компанії. Високі витрати по зберіганню матеріальних запасів, що контрастують з низькими витратами на нецентралізований транспорт, дають можливість багатьом компаніям зменшити витрати розповсюдження шляхом централізації цих запасів. Кошти, заощаджені за рахунок зменшення капіталу, пов'язаного в децентралізованих матеріальних запасах, більш ніж компенсують високі витрати на швидку доставку вантажним або авіатранспортом [5]. Вельми висока частка витрат на логістику в кінцевій ціні товару показує, які резерви поліпшення економічних показників суб'єктів господарювання містить оптимізація управління матеріальними потоками шляхом вдосконалення конкретних логістичних операцій. Даний інструментарій є досить ефективним в конкурентній боротьбі за стійкі позиції на ринку.

Як засвідчує практика діяльності вітчизняних торговельних підприємств, усі аспекти логістичних операцій мають бути безпосередньо пов'язані із стратегічним планом підприємства. Це перша і найголовніша умова досягнення поставлених цілей і, зокрема, отримання бажаних прибутків від застосування логістики. Керівники, що застосовують логістику на своїх підприємствах, вже по-іншому підходять до вдосконалення управління рухом матеріальних потоків і усієї діяльності підприємств. Вони прагнуть до досягнення спільної мети і управляють логістичними операціями в інтересах реалізації стратегії підприємства, спрямованої на забезпечення конкурентоспроможності за рахунок скорочення витрат і диференціювання послуг. Керівники таких підприємств, як правило, працюють виходячи з принципу, що їх підрозділ вносить свій внесок в збільшення загального прибутку підприємства.

Визначено, що логістичний процес – це впорядкована в часі послідовність логістичних операцій, спрямована на забезпечення споживача продукцією відповідного асортименту й якості в необхідній кількості в необхідне місце і час [6, с. 290]. Формою існування логістичного процесу може бути, наприклад, перевізний процес, процес вантажопереробки на складі, процес постачання підприємства сировиною, процес збуту готової продукції тощо. Передумовою виникнення необхідності даного дослідження є логістичні процеси, які характеризуються технологічними режимами, засобами технічного забезпечення, матеріальними й трудовими витратами тощо. Відомо, що логістична діяльність включає різноманітні логістичні процеси прогнозування попиту, розміщення замовлень, закупівля, переміщення, транспортування і складування продукції, маніпуляції матеріалами, задоволення рекламаций, розміщення виробництва і логістичної інфраструктури, планування виробництва, контроль за запасами, промислове та цільове пакування, надходження запчастин, вибір технологій, обслуговування клієнтів.

Логістика торговельного підприємства може і повинна трактуватися як комплекс логістичних операцій та процесів, які здійснюються торговельним підприємством для доведення товарних потоків до кінцевих споживачів товарів споживчого призначення (або продукції виробничого призначення – у разі здійснення торговельної діяльності в сфері оптової торгівлі такою продукцією) [7, с. 82]. Слід зауважити, що основними функціональними напрямками діяльності торговельного підприємства у цій сфері є забезпечення процесів просторового переміщення товарної маси в системі товаропросування, розвиток інфраструктури оптової та роздрібною торгівлі, здійснення комплексу внутрішньо-магазинних та складських торгово-технологічних операцій і їхній інформаційний супровід виконання операцій зберігання товарів, їхньої підготовки до продажу, кількісних та якісних перетворень товарних партій, розвиток власного транспортного господарства торговельних підприємств та організація перевезень торговельних вантажів залученим транспортом, організація логістичного обслуговування споживачів через надання відповідних послуг тощо.

Також, доцільно зазначити, що діяльність підприємства торгівлі, наприклад, може бути зображена у вигляді поєднання двох основних компонентів [8, с. 110]:

– сукупність торгово-технологічних процесів (включаючи надання покупцям різноманітних послуг), які виступають як комплекс логістичних та інших операцій, що забезпечують рух товарів і

послідовне виконання над товарною масою операцій з підготовки товарів до продажу та продажу їх покупцям;

– управління торгово-технологічними процесами в масштабах торговельного підприємства, зокрема управління комплексом логістичних операцій. Торгово-технологічний процес магазину є одним з етапів загальнішого процесу товаропросування, що здійснюється на засадах потокової організації єдиного технологічного ланцюга. Зазначено, що основу побудови та функціонування логістичної системи становить реалізація принципу системного підходу, що проявляється насамперед в інтеграції та чіткості взаємодії всіх елементів логістичної системи.

Результати досліджень визначають структуру ринку, його організацію (балансування попиту та пропозиції). Інструментом дослідження ринку закупівлі товарів є запити потенційних споживачів. Досліджуючи ринок і обравши будь-яких конкретних постачальників, функція логістики полягає у визначенні потреб у товарах та матеріалах, їх конкретних поставках. Наслідком цього є потреба, яка може визначатися шляхом виявлення матеріалів і послуг за їх якістю, кількістю в основному двома методами: шляхом визначення потреб на основі замовлень і планомірного визначення потреб на основі витрат чи минулого досвіду. Варто зазначити, що регулярні поставки партій матеріалів, що доставляються споживачеві через певні інтервали часу відповідно до графіку потреб в них виробництва в той чи інший період, сприяють різкому зменшенню виробничих запасів.

Управління логістичним процесом, перш за все, дозволяє синхронізувати операції та процедури, зв'язуючи різні бізнес-одиниці в струнку керовану систему, направлену на ефективне задоволення вимог кінцевого споживача. Виходячи з цього, під час проходження логістичних процесів особлива увага повинна приділятися скороченню тих видів діяльності, робіт, операцій, процедур, які не служать створенню доданої вартості, щоб скоротити витрати в цілому.

Висновки з проведеного дослідження. Застосування логістики значно підвищує продуктивність як у сфері торгівлі, так і у сфері виробництва. Для виявлення оптимального рівня якості обслуговування необхідно визначити додаткові прибутки, досягнуті від надання високоякісного сервісу, і вимірювати відношення прибутку, отриманого від нього, до витрат, пов'язаних з підтримкою таких рівнів. Крім того, доцільно буде розробити орієнтовану на ринок програму з вказівкою рівнів логістичного обслуговування, з якої видно, як планується обслуговування споживачів послуг з різних класів, що встановлюються залежно від їх частки в об'ємі продажів, а також терміну виконання замовлення.

Таким чином, логістика буде сприяти підвищенню ефективності роботи підприємства і безумовно його конкурентоспроможності при дотриманні наступних вимог: всі аспекти логістичних операцій повинні бути безпосередньо пов'язані зі стратегічним планом підприємства; рівень організації логістичних операцій повинен забезпечувати контроль всіх функцій, які пов'язані із закупівлею, транспортуванням, складуванням, зберіганням запасів і збутом; впровадження нової системи обліку прибутку від логістичної діяльності в системі контролювання фінансових показників.

Отже, виконання торговельними підприємствами вищезгаданих вимог гарантує взаємозв'язок логістики з маркетингом і виробництвом, забезпечує не тільки високоякісне проведення всіх логістичних операцій, але і створення ефективного, з низькими витратами сервісу для покупців, сприятиме зростанню прибутку за активами розглянутої сфери діяльності, тобто підвищенню конкурентоспроможності підприємств.

Бібліографічний список

1. Фролова Л. В. Механізми логістичного управління торговельним підприємством : [монографія] / Л. В. Фролова. – Донецьк : ДонДУЕТ, 2005. – 322 с.
2. Гаджинский А. М. Логистика : учебник [для высших и средних специальных учебных заведений] / А. М. Гаджинский. – М. : Информ.-внедр. центр «Маркетинг», 1999. – 228 с.
3. Кальченко А. Г. Основы логистики / А. Г. Кальченко. – К. : Знання, 1999. – 133 с.
4. Європейська логістична асоціація [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.google.ru>
5. Захаров О. М. Конкурентоспроможність підприємства: сутність, методи оцінки та механізми збільшення / О. М. Захаров, А. А. Зокін [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.logistics.ru/9/2/i20_64.htm
6. Резер С. М. Логистика: словарь терминов / С. М. Резер, А. Н. Родников. – М. : ВИНТИ РАН, 2007. – 412 с.
7. Крикавський Є. В. Логістика: компендіум і практикум : [навчальний посібник] / Крикавський Є. В., Чухрай Н. І., Чернописька Н. В. – К. : Кондор, 2009р. – 340 с.
8. Ларіна Р. Р. Логістика : [навчальний посібник] / Р. Р. Ларіна. – Д. : ВІК, 2005. – 335 с.

Анотація

У статті розглянута специфіка логістики та логістичних процесів на торговельних підприємствах. Проведений аналіз методик створення логістичних процесів та оцінки логістичних витрат на підприємствах торгівлі. Обґрунтовано підхід щодо застосування логістичних процесів у структурі торговельних підприємств. Підкреслено необхідність впровадження логістики в практичну діяльність торговельних підприємств, як одного з найважливіших факторів підвищення конкурентоспроможності компаній. Розглянута характеристика логістичних концепцій з метою обґрунтування впровадження їх у практику торговельних підприємств.

Ключові слова: логістика, логістичні процеси, логістичне управління, торговельне підприємство.

Аннотация

В статье рассмотрена специфика логистики и логистических процессов на торговых предприятиях. Проведен анализ методики создания логистических процессов и оценки логистических расходов на предприятиях торговли. Обоснован подход к применению логистических процессов в структуре торговых предприятий. Подчеркнута необходимость внедрения логистики в практическую деятельность торговых предприятий, как одного из важнейших факторов повышения конкурентоспособности компаний. Рассмотрена характеристика логистических концепций с целью обоснования внедрения их в практику торговых предприятий.

Ключевые слова: логистика, логистические процессы, логистическое управление, торговое предприятие.

Annotation

In the article has been considered the specific of logistics and logistic processes at trading companies. Conducted the analysis of the methods of logistic processes creation and estimation of logistic expenses at trading companies. Substantiated the usage of logistic processes in the structure of trading companies. Emphasized the necessity of logistic implementation in the practical activity of trading companies, as one of the most important factors of increasing companies' competitiveness. Considered the characteristic of logistic conceptions with an aim of implementation them to the practical activity of trading companies.

Key words: logistic, logistic processes, management logistic, trade enterprise.